

ГРАНИЧНА СИТУАЦИЈА УМЕТНОСТИ И БУДУЋНОСТ СЛИКАРСТВА

Нова интелигенција за опстанак

„Није девалвирала само традиција већ и највише, интегралне вредности уметности, посебно сликарство као медиј и технологија. Најсложеније представе, некада месецима конструисане и сликане, за пар сати могу се савршено извести компјутерском техником. „Сликарство данас може да има смисла само ако има вишу духовну димензију која може да превазиђе све техничке нивое”

Пише: Дејан Ђорић

„Реалност је у прстима оне девојке која

дува у маслачак на првој страни извесних речника.”

Андре Бретон

„Ми сазнајемо истину не само разумом, већ такође и срцем.”

Блез Паскал

Љуба Поповић о будућности сликарства говори: „Не верујем да ћемо одговор добити ако седнемо на фотонску ракету, брод који се креће брзином светлости, и одемо некуд далеко. Тамо нема одговора. Зато и верујем да сликарство следећег века мора да се бави вишим проблемима, а не проблемом две јабуке на столу. Будуће сликарство ће бити или такво – високо, интегрално, или га неће бити.”¹ Ова ми саопштење је лепа да би била истинита. Љуба заборава да су узорци интегралног сликарства расути по историји стилова, од Боша, Бројгела, Антона Карона, Холбајна, Леонарда, Вермеера, до Шинкела, Џона Мартина, Далија, Рудолфа Хаузнера, Ернста Фукса, Боба Венозе, Леонарда Шејке и Милована Видака, и да те вредности условљава време или уметност неког периода. Сада је духовно стање безнадежно, са слабим изгледима за сликарство.

2

ДУХ ИЗНАД ТЕХНИКЕ

Исто-ри-ја (пост)мо-дер-ни-зма зна и за ра-ди-кал-не за-о-кре-те. До ју-че ре-тро-град-но, по-ста-је аван-гард-но. Иза оку-ке исто-ри-је увек вре-ба не-ки но-ви сми-сао и не мо-же се пред-ви-де-ти. Аме-рич-ки сли-кар Марк Тен-си се де-ве-де-се-тих го-ди-на прошлог ве-ка по-ја-вио са кла-сич-ним ре-а-ли-змом и еле-мен-ти-ма хи-пер-ре-а-ли-зма у мо-но-хром-ном сли-кар-ству ко-је ин-те-ли-ген-ци-јом, ци-ни-змом и ху-мо-ром пре-ва-зи-ла-зи све ви-ђе-но у ега-ли-та-ри-зму пост-мо-дер-не. Тен-си је ус-пео да се сли-кар-ством кри-тич-ки од-но-си пре-ма це-лој исто-ри-ји (пост)мо-дер-не умет-но-сти. Ка-да је де-ло-ва-њем ге-нет-ских куј-ни и ро-бо-ти-ке но-ве умет-но-сти све на-из-глед из-гу-бље-но за сли-кар-ство као ма-ну-ел-ност, вра-ћа-ње на *trom-pe l'oeil* са-мо по се-би је ре-во-лу-ци-о-нар-но.

Џо-зеф Бојс се по-на-дао да умет-ник ви-ше ни-ка-да не-ће узе-ти чет-ки-цу у ру-ке. Сли-кар-ство мо-жда тре-ба са-да да бу-де пре ин-те-ли-гент-но, са еле-мен-ти-ма кон-цеп-ту-ал-ног у кла-сич-ном са-др-жа-ју, ра-ђе-но тра-ди-ци-о-нал-но, али уз по-моћ но-вих иде-ја, на на-чин Ода Нер-дру-ма, Гер-хар-да Рих-те-ра, Мар-ка Тен-си-ја, Ру-ди-ја Шпан-зе-ла и То-ра-ла, или у но-вом ви-ду фан-та-сти-ке Ри-кар-да То-ма-зи-ја Фе-ро-ни-ја, не-го ви-зи-о-нар-ско и ин-те-грал-но. Та-ко ће се, скре-та-њем па-жње ак-ту-ел-не кри-ти-ке и те-о-ри-је, пре вра-ти-ти на ста-ре по-зи-ци-је.

Тре-ба би-ти све-стан да је исто-ри-ја сли-кар-ства до-брим, кат-кад и нај-бо-љим сво-јим де-лом, исто-ри-ја од-но-са две ја-бу-ке на сто-лу. Са-да ни-је де-вал-ви-ра-ла са-мо тра-ди-ци-ја већ и нај-ви-ше, ин-те-грал-не вред-но-сти умет-но-сти, по-себ-но сли-кар-ство као ме-диј и тех-но-ло-ги-ја.³ Нај-сло-же-ни-је пред-ста-ве, не-ка-да ме-се-ци-ма кон-стру-и-са-не и сли-ка-не, за пар са-ти мо-гу се са-вр-ше-но из-ве-сти ком-пју-тер-ском тех-ни-ком. У на-ве-де-ном ин-тер-вјуу Љу-ба у том сми-слу ка-же: „Да-нас сли-кар-ство не-ма ни-ка-квог сми-сла. Све га пре-ва-зи-ла-зи, по-гле-дај-те где су тех-нич-ка до-стиг-ну-ћа, ма-ши-не, ком-пју-те-ри – сли-кар-ство по-ста-је сме-шан об-јект. Оно мо-же да има сми-сла са-мо ако има ви-шу ду-хов-ну ва-ри-јан-ту ко-ја мо-же да пре-ва-зи-ђе све тех-нич-ке ни-вие.“

СНАГА ОБНОВИТЕЉСКИХ ЈЕЗГАРА

Из пер-спек-ти-ве Љу-би-не упи-та-но-сти са-свим је ра-зу-мљи-во што је у јед-ном те-ле-ви-зиј-ском ин-тер-вјуу ре-а-ли-стич-ко сли-кар-ство вред-но-вао као „илу-стра-ци-је, при-че за ма-лу де-цу.” Ра-ди се о оп-стан-ку са-мог сли-кар-ства. У са-да-шњим гра-нич-ним и опа-сним си-ту-а-ци-ја-ма по умет-ност од по-мо-ћи мо-же би-ти еле-мен-тар-но, две, па и јед-на ја-бу-ка на сто-лу. У про-тив-ном би-смо мо-ра-ли да твр-ди-мо да по-е-зи-ја не-ма ви-ше сми-сла уко-ли-ко се пе-сник обра-ти цве-ту. Да-нас је те-шко про-на-ћи две до-бре ја-бу-ке (и би-ће све те-же) а по-го-то-во до-бру сли-ку, би-ла то и она са ја-бу-ка-ма. Исто-ри-ја сли-кар-ства учи да из-бор те-ме не усло-вља-ва умет-нич-ки ни-во. Ђор-ђо Мо-ран-ди је сво-је ме-та-фи-зич-ко сли-кар-ство за-сно-вао на две-три фла-ше и чи-ни-је при-ка-за-не на сто-лу, а Бал-тус на љу-бав-ним ја-ди-ма ши-па-ри-ца. Мо-гу-ће је, ма-да не и из-ве-сно, да ће умет-ност пре-вла-да-ти кри-зу вра-ћа-њем осно-ва-ма, еукли-дов-ској ге-о-ме-три-ји и оп-ти-ци, у ду-ху Но-ва-ли-со-ве ми-сли да „све јед-ном мо-ра па-сти у ли-квид-но ста-ње ка-ко би се ор-га-ни-зо-ва-ло око пре-о-ста-лих со-лид-них је-зга-ра”. Ви-љем Блејк је ми-слио да је ле-по-та јед-ног цве-та рад ве-ко-ва. Мо-жда ће и чо-век бу-дућ-но-сти по-но-во от-кри-ти ле-по-ту тра-ве, цве-ћа и ја-бу-ка и на-сли-ка-ти је. <

(Јун 2006)

НА-ПО-МЕ-НЕ

¹ Љу-ба уства-ри па-ра-фра-зи-ра над-ре-а-ли-стич-ку ми-сао Ан-дре Бре-то-на: „Умет-ност ће би-ти кон-вул-зив-на или је не-ће ни би-ти.” Бре-тон је ко-му-ни-стич-ку фло-ску-лу „Умет-ност ће би-ти ре-во-лу-ци-о-нар-на” увео у над-ре-а-ли-стич-ку ре-то-ри-ку. В. Ин-тер-вју Дра-га-не Мар-ко-вић са Љу-бом По-по-ви-ћем: „Сли-кар-ство је му-зи-ка за очи”, *Књи-ге*, број 6, год. III, Бе-о-град, ок-то-бар 2000, 40-41.

² Без-на-ђе је те-о-риј-ски ана-ли-зи-рао Ра-до-ман Кор-дић у књи-зи *Оча-ја-ње*, Фи-лип Ви-шњић, Бе-о-град 2000. В. и Де-јан Ђо-рић: „Да ли је сли-кар-ство по-сле 2000. мо-гу-ће” и „Но-ви и ста-ри ме-ди-ји” у *По-гле-ди 2. Вре-ме умет-но-сти*, Збор-ник ра-до-ва, Из-да-вач мр Жи-во-јин Ива-ни-ше-вић, Бе-о-град 2003, 28-36; 87-92. У дру-гом, про-ши-ре-ном из-да-њу је низ тек-сто-ва и дру-гих ауто-ра о кри-зи аван-гар-де.

³ На-мер-но се ка-же тех-но-ло-ги-ја а не тех-ни-ка. Ми-сли се да је сли-кар-ство за-се-бан си-стем, тех-но-ло-ги-ја, ком-плекс ис-ку-ста-ва ко-ји би мо-гао да се при-ме-ни у ра-зним обла-сти-ма ства-ра-ла-штва, а не са-мо тех-ни-ка ства-ра-ња ли-ков-них де-ла. По-сто-је ин-ди-ци-је да су се по-је-ди-ни сли-ка-ри, по-пут Бо-ша, Ван Ај-ка и Ле-о-нар-да да Вин-чи-ја, све-сни пра-ве при-ро-де сли-кар-ства, ба-ви-ли ал-хе-ми-јом.